

Nr 194.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till Statens sinnessjukhus: Avlöningar för budgetåret 1943/44 m. m.; given Stockholms slott den 2 april 1943.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 2 april 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, MÖLLER, SKÖLD, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller:

Inledning.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan under femte huvudtiteln, punkterna 103 och 115, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1943/44 beräkna

Bihang till riksdagens protokoll 1943. 1 saml. Nr 194.

dels till statens sinnessjukhus: avlöningar ett förslagsanslag av 26,530,000 kronor,

dels ock till statens anstalt för fallandesjuka: avlöningar ett förslagsanslag av 370,200 kronor.

I samband härmed erinrade jag, att jag med stöd av Kungl. Maj:ts den 13 december 1940 givna bemyndigande den 27 i samma månad tillkallat fyra sakkunniga med uppgift att i samråd med 1939 års tjänsteförteckningssakkunniga verkställa översyn av tjänsteförteckningen för allmänna civilförvaltningen, i vad den avser statens sinnessjukhus, ävensom att taga under omprövning de organisatoriska frågor, som därmed ägde sammanhang, samt att de sakkunnigas uppdrag genom beslut den 26 september 1941 utvidgats till att omfatta jämväl statens anstalt för fallandesjuka. Jag framhöll vidare, att de sakkunniga beräknades kunna slutföra sitt uppdrag inom sådan tid, att förslag i ämnet kunde föreläggas 1943 års riksdag samt att i anledning därav berörda anslag tills vidare borde uppskattas preliminärt.

Sedan nämnda sakkunniga slutfört sitt uppdrag, hava de med skrivelse den 18 januari 1943 överlämnat betänkande angående översyn av tjänsteförteckningen för allmänna civilförvaltningen, i vad avser statens sinnessjukhus och statens anstalt för fallandesjuka, m. m. Betänkandet har sedermera underkastats vederbörlig remissbehandling.

De sakkunnigas förslag innebära jämkningar såväl uppåt som nedåt i nuvarande lönegradsplaceringar för de ordinarie befattningarna vid ifrågasvarande anstalter. I samband härmed föreslås omorganisation av ett mindre antal tjänster. Härjämte föreslås inrättande av vissa nya slag av ordinarie tjänster, främst i syfte att bereda sådana yrkesgrupper, som hittills icke alls eller endast mera undantagsvis kunnat erhålla ordinarie anställning, förmånen av dylik anställning. Ett genomförande av de sakkunnigas förslag beräknas medföra en ökad utgift för statsverket av i runt tal 260,000 kronor för år.

Det är enligt min uppfattning önskvärt, att frågan om löneställningen för befattningshavarna vid statens sinnessjukhus och statens anstalt för fallandesjuka snarast möjligt vinner en slutlig lösning. Ett genomförande av föreliggande förslag torde emellertid med hänsyn till dess omfattning och innebörd kunna få återverkningar på löneläget för, bland andra, motsvarande personalgrupper inom den av landstingen bedrivna sjukvården och kan knappast anses stå i samklang med statsmakternas strävanden att förhindra höjningar av nuvarande lönenivå. Man torde heller icke kunna bortse från att, oaktat de sakkunniga vinnlagt sig om att vid utarbetande av sitt förslag beakta rådande statsfinansiella läge, ett realiserande av förslaget skulle medföra en icke obetydlig merutgift för statsverket. Jag anser mig därför böra förorda, att med förslagets prövning tills vidare anstår.

I enlighet härmed torde bedömandet av medelsbehovet för nästa budgetår böra ske med utgångspunkt från att löneförhållandena vid ifrågasvarande anstalter skola i princip bibehållas oförändrade.

I. Statens sinnessjukhus: Avlöningar, förslagsanslag.

Budgetår	Anslag	Nettoutgifter
1941/42	24,600,000	25,244,423
1942/43	25,840,000	—
1943/44 (<i>förslag</i>)	26,220,000	—

Kungl. Maj:t har den 30 juni 1942 fastställt av riksdagen godkänd personalförteckning för statens sinnessjukhus. Förteckningen återfinnes i statsliggaren för innevarande budgetår, sid. 252.

Samma dag har Kungl. Maj:t fastställt följande av riksdagen godkända avlöningsstat för statens sinnessjukhus, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i> ...	kronor 13,365,000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	» 110,000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	» 9,330,000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 3,035,000
<hr/> Summa förslagsanslag kronor 25,840,000	

Därjämte har Kungl. Maj:t meddelat närmare bestämmelser rörande användningen av anslagsposterna till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, samt till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal. Rörande innehållet i dessa får jag hänvisa till statsliggaren, sid. 253—255.

I skrivelse den 31 augusti 1942 har *medicinalstyrelsen* framlagt förslag rörande beräkning av anslaget till avlöningar vid statens sinnessjukhus för budgetåret 1943/44. Styrelsen har inledningsvis framhållit, att styrelsen i avbidan på resultatet av översynen rörande tjänsteförteckningen för allmänna civilförvaltningen, i vad den avser statens sinnessjukhus, ansett sig böra beräkna anslagsbehovet med utgångspunkt från gällande löneförmåner.

Styrelsen har vidare — i anslutning till statsmakternas beslut i ämnet föregående år — utgått från att såväl psykiatriska sjukhuset i Stockholm som Gådeå sjukhus i Härnösand, vilka tidigare avsetts skola nedläggas i samband med öppnandet av Sidsjöns sjukhus i Sundsvall, skola tills vidare bibehållas.

Beträffande anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat anför *medicinalstyrelsen*, att direktionen för Birgittas sjukhus i Vadstena i skrivelse till styrelsen den 18 juli 1942 på anförda skäl föreslagit, att en vakant överskötarjänst vid sjukhuset måtte få utbytas mot en överskötersketjänst. Styrelsen hade genom beslut den 14 augusti 1942 medgivit, att ifrågasatt överskötarbefattning tills vidare finge uppehållas av kvinnlig befattningshavare. Styrelsen hade för sin del funnit direktionens förslag välbetänt och finge fördenskull föreslå, att ifrågasatt omreglering av befattningen komme till stånd.

Styrelsen har vidare anmält en framställning från direktionen för Sundby

sjukhus vid Strängnäs, att en ledig hantverksföreståndarebefattning av 2:a klass (å slöjdverkstaden) måtte få återbesättas med befattningshavare, tjänstgörande såsom elektriker. Styrelsen uppger, att hantverksföreståndarebefattningen för närvarande icke uppehölles på förordnande, utan styrelsen hade av till styrelsens disposition stående befattningar såsom extra ordinarie skötare från och med innevarande budgetår tilldelat sjukhuset en tjänst av sistnämnda slag för utförande av de tidigare hantverksföreståndaren å slöjdverkstaden åvilande göromålen. Under framhållande att i likhet med vad som vore fallet vid andra sinnessjukhus av den storleksordning, varom här vore fråga, även vid Sundby sjukhus torde föreligga ett stadigvarande behov av en elektriker, har styrelsen hemställt, att befattningen måtte få återbesättas på sätt direktionen föreslagit.

Från nu angivna utgångspunkter har styrelsen vad angår ordinarie personal icke påkallat annan ändring i personalförteckningen för statens sinnessjukhus än, att antalet befattningar såsom överskötare minskas från 164 till 163 och antalet överskötersketjänster ökas från 367 till 368.

I fråga om medelsbehovet för avlöning av den ordinarie personalen vid statens sinnessjukhus framhåller medicinalstyrelsen, att i de av styrelsen för innevarande budgetår fastställda utgiftsstaterna sagda utgifter upptagits till ett sammanlagt belopp av 13,200,000 kronor. Vid anslagsberäkningen för budgetåret 1943/44 torde emellertid denna siffra böra reduceras med hänsyn tagen till belastningen å anslagsposten under budgetåret 1941/42. Belastningen å denna hade utgjort i runt tal 12,350,000 kronor, medan anslagsposten för samma budgetår upptagits till 13,100,000 kronor. Den jämförelsevis stora skillnaden mellan det anvisade medelsbeloppet och utfallet av belastningen vore att tillskriva det förhållandet, att ordinarie personal i stort utsträckning varit inkallad till militärtjänstgöring och fördenskull tjänstledighetsavdragen uppgått till avsevärt högre belopp än ursprungligen beräknats. Under förutsättning att inkallelser till militärtjänstgöring komme att äga rum i samma utsträckning under budgetåret 1943/44 som under sistförflutna budgetår borde alltså utgifterna för avlöning till ordinarie personal vid samtliga statens sinnessjukhus med undantag av Sidsjöns sjukhus kunna för budgetåret 1943/44 uppskattas till cirka 12,350,000 kronor. Då motsvarande kostnader vid Sidsjöns sjukhus torde komma att uppgå till 450,000 kronor, kunde alltså erforderliga medel under ifrågavarande anslagspost beräknas till i runt tal $(12,350,000 + 450,000)$ 12,800,000 kronor.

Av anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämde av Kungl. Maj:t, må enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1942 för olika ändamål under innevarande budgetår disponeras ett sammanlagt belopp av 103,375 kronor. Medicinalstyrelsen erinrar om att posten för innevarande budgetår beräknats med hänsyn till att vissa arvoden för tjänster vid Sidsjöns sjukhus komme att utgå under allenast viss del av budgetåret, nämligen till predikanten under nio månader samt till röntgenläkaren och den person, som svarade för orgelspelningen, under sex månader. Då man för budgetåret 1943/44 måste räkna med helt årsarvode till nämnda arvodes-tagare, borde posten uppräknas med $(525 + 1,250 + 200)$ 1,975 kronor.

Styrelsen har tillika anmält en av direktionen för Frösö sjukhus hos styrelsen gjord framställning, vari direktionen under hänvisning till de arbetsuppgifter, som åvilade redogöraren vid förutvarande Järvsö sjukhus, hemställt om höjning av det till honom nu utgående arvodet med 300 kronor till 1,200 kronor. Styrelsen har framhållit, att styrelsen — i betraktande jämväl av de stegrade levnadsomkostnaderna — ansett en dylik höjning skäligen samt föreslagit, att ifrågavarande arvode för budgetåret 1943/44 upptoges till det av direktionen föreslagna beloppet.

Vid bifall till vad sålunda hemställts har styrelsen beräknat förevarande anslagspost till (103,375 + 1,975 + 300) 105,650 kronor, vilket belopp avrundats uppåt till 106,000 kronor.

Posten skulle i enlighet härmed komma att för nästa budgetår disponeras sålunda:

Arvoden till predikanter vid statens sinnessjukhus, inklusive		
Järvsö sjukhus	kronor	41,700
Arvoden till sekreterare hos sinnessjukhusens direktioner ...	»	26,600
Arvoden för tjänstgöring å s. k. fast paviljong	»	10,100
Arvoden för hjälpverksamhetsläkare	»	9,100
Arvoden för särskilda läkargöromål	»	6,550
Arvode till redogöraren vid förutvarande Järvsö sjukhus ...	»	1,200
Arvoden för orgelspelning samt för bestridande av vaktmästargöromål hos sinnessjukhusens direktioner	»	10,400
Summa kronor		105,650

Vad angår medelsbehovet till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal yttrar medicinalstyrelsen, bland annat, följande.

Beträffande behovet av icke-ordinarie personal under nästkommande budgetår vill styrelsen framhålla, att genom tillkomsten från och med den 1 juli 1937 av landstingens vårdhemsorganisation, avsedd att omhändertaga mera lättskötta sinnessjuka, vilka icke kräva den kvalificerade vård, som statens sinnessjukhus avser att meddela, de sistnämnda sjukhusen hava tillfört ett patientmaterial, som är betydligt mera svårskött än det, som där tidigare vårdats. På landstingens vårdhem skola nämligen som regel icke vårdas andra patienter, än de som äro lättskötta, enligt styrelsens förmenande sålunda icke osnygga och oroliga sjuka eller patienter, som av annan anledning kräva permanent övervakning. Genom byten med landstingens vårdhem och genom evakuering av lugna sjuka till dessa sjukvårdsinrättningar ha därför statens sinnessjukhus fått ett patientmaterial, som för sitt omhändertagande kräver ett betydligt större antal övervakningsavdelningar, framför allt för oroliga och halvroliga men i viss mån även för lugna patienter. Avsevärda svårigheter föreligga i anledning härav numera att utan ökning av personalen mottaga flera oroliga patienter å statens sinnessjukhus och till fullo utnyttja de befintliga, redan i och för sig alltför fåtaliga vårdplatserna. Klagomål i detta avseende hava vid upprepade tillfällen framförts till styrelsen från landsting och kommuner. Med anledning härav har styrelsen från de statliga sinnessjukhusen infortrat uppgift på bland annat den ökning i fråga om sjukvårdspersonalen, som enligt respektive sjukhusledningars mening vore erforderlig för att sjukhuset genom ökat antal oroliga och halvroliga övervakningsplatser inom ramen för nuvarande platsantal skulle bliva bättre skickat att motsvara tidens berättigade krav. Enligt de från sjukhusen

inkomna uppgifterna, vilka styrelsen efter vissa smärre jämkningar nedåt ansett sig kunna godtaga, föreligger vid de statliga sinnessjukhusen för närvarande ett behov av ytterligare cirka 100 manliga och 80 kvinnliga befattningshavare i sjukvården. Styrelsen har därvid icke tagit hänsyn till krav på ökat antal sjukvårdsfunktionärer, i den mån detta är betingat av vissa samtidigt föreslagna, relativt dyrbara ombyggnadsarbeten. I anslutning till vad sålunda anförts anser styrelsen önskvärt, att ytterligare 100 extra ordinarie skötare- och 80 extra ordinarie sköterskebefattningar inrättas. I nuvarande statsfinansiella läge finner sig styrelsen dock icke böra för nästkommande budgetår påkalla medel för mer än hälften av ifrågavarande befattningar. Vissa av dessa nya tjänster torde komma att besättas med manliga respektive kvinnliga elever. Med hänsyn till det förhållandet, att ett avsevärt antal vikarier redan finnes, som tjänstgjort mer än två år inom den statliga sinnessjukvården, och därför vid inrättandet av ifrågavarande nya tjänster kunna förväntas omedelbart vinna anställning såsom extra ordinarie skötare respektive extra ordinarie sköterskor, har vid uppskattningen av utgifterna för sålunda ifrågasatt utökning av vårdpersonalen under budgetåret 1943/44 räknats med kostnader för 30 extra ordinarie skötaretjänster, 20 extra ordinarie skötersketjänster samt 20 manliga och 20 kvinnliga elevbefattningar. De merutgifter, som härigenom skulle komma att drabba ifrågavarande anslagspost, skulle, beräknade efter E-ort, uppgå till sammanlagt i runt tal 220,000 kronor.

Styrelsen har vidare anmält, att behov föreläge av ytterligare en befattning som kvinnlig ekonomist av 2:a klass (Eo 3), avsedd för S:ta Gertruds sjukhus i Västervik. Till stöd härför anför styrelsen, att i samband med övergången till det vid detta sjukhus enligt Kungl. Maj:ts beslut den 14 juli 1939 tillämpade systemet för personalutspisning anställts en kvinnlig förestånderska för personalserveringen. Denna befattningshavare avlönades för närvarande av det särskilda belopp å 230,000 kronor, som stode till styrelsens disposition för avlönande av diverse tillfällig personal. Nämda arbetskraft finge emellertid numera anses fylla ett stadigvarande behov.

I fråga om det för nästa budgetår erforderliga beloppet för avlöningar till övrig icke-ordinarie personal anför styrelsen.

Belastningen å anslagsposten under budgetåret 1941/42 uppgick till i runt tal 9,940,000 kronor. Det i avlöningsstaten för nämnda budgetår upptagna beloppet utgjorde allenast 8,200,000 kronor. Den förhållandevis höga belastningssiffran är delvis beroende därpå, att vissa till tillfälliga befattningshavare utgående arvodestillägg, vilka tidigare belastat anslagsposten till rörligt tillägg, numera avföras å förevarande anslagspost. Utfallet av belastningen är emellertid huvudsakligen att tillskriva den omständigheten, att genom inkallelser till militärtjänstgöring vikarier måst anställas i avsevärt större omfattning än som ursprungligen räknats med. Därest sådana inkallelser komma att äga rum i ungefärligen samma utsträckning under budgetåret 1943/44 som under sistförflutet budgetår, torde alltså vid oförändrat personalbestånd utgifterna för avlöning till icke-ordinarie personal vid samtliga statens sinnessjukhus med undantag av Sidsjöns sjukhus kunna för budgetåret 1943/44 uppskattas till i runt tal 9,940,000 kronor. I detta sammanhang bör emellertid framhållas, att vissa i posten ingående arvodestillägg med hänsyn till stegringen av kristillägget komme att förorsaka viss merbelastning å anslagsposten i förhållande till budgetåret 1941/42. Ävenledes är att märka, att vissa av utgifterna för extra arbetshjälp å tillhopa 230,000 kronor — vilket belopp beräknas vara erforderligt även under budget-

året 1943/44 — under sistförflutet budgetår belastat omkostnadsstaten. Då emellertid på grund av ovissheten angående storleken av uppkommande merutgifter för avlönande av vikarier förestående beräkning är synnerligen approximativ, har styrelsen icke funnit sig böra förorda ytterligare uppräkningsposten på grund av sistnämnda bägge omständigheter. Anslagsposten åvilande kostnader för avlöning till icke-ordinarie personal vid Sidsjöns sjukhus kunna uppskattas till 650,000 kronor.

Då kostnader för den föreslagna nytillkommande icke-ordinarie personal uppskattats till i runt tal 220,000 kronor, skulle alltså med förestående beräkningsgrunder erforderliga medel under ifrågavarande anslagspost komma att uppgå till $(9,940,000 + 650,000 + 220,000)$ 10,810,000 kronor.

Vad slutligen angår posten till rörligt tillägg uppgiver medicinalstyrelsen, att belastningen å posten under budgetåret 1941/42 utgjort i runt tal 2,860,000 kronor. För nästa budgetår komme posten att belastas med utgifter för rörligt tillägg till dels personalen vid Sidsjöns sjukhus, dels ock den av styrelsen i det föregående föreslagna nytillkommande personalen, vilka tillägg beräknats till respektive 150,000 och 20,000 kronor. Posten föreslås i enlighet härmed upptagen till förslagsvis $(2,860,000 + 150,000 + 20,000)$ 3,030,000 kronor.

Enligt dessa beräkningar skulle alltså till avlöningar åt befattningshavare vid statens sinnessjukhus för nästa budgetår erfordras $(12,800,000 + 106,000 + 10,810,000 + 3,030,000)$ 26,746,000 kronor.

Styrelsen har tillagt, att, därest medicinalstyrelsens i skrivelse den 18 juni 1942 framlagda förslag angående förvärv av vissa fastigheter för inrättande av sekundärvårdningar för sinnessjuka vunne statsmakternas bifall, för nästa budgetår erfordrades viss personal utöver den, varmed styrelsen i det föregående räknat.

Statskontoret har i utlåtande över medicinalstyrelsens framställning, såvitt angår förslaget att utöka vårdpersonalen med vissa skötare- och skötersketjänster samt elevbefattningar, anfört bland annat:

Statskontoret vill erinra om att en viss förstärkning av den lägre sjukvårdspersonalen vid sinnessjukhusen på grund av den efter den 1 juli 1937 inträdda stegringen av antalet oroliga patienter redan synes hava kommit till stånd genom beslut av 1939 års riksdag (jfr proposition 1/1939 V ht. sid. 248 ff. samt riksdagens skrivelse nr 5/1939 punkt 86). Vidare vill statskontoret uttala, att det förefaller ämbetsverket som om den omständigheten, att landstingen och de i landsting icke deltagande städerna från och med den 1 juli 1937 kunnat erhålla statsbidrag till uppförande, inrättande eller inlösen ävensom till driften av vårdhem för lättskötta sinnessjuka, knappast kan hava varit ägnad att medföra en ökning av mera betydande omfattning av det svårskötta klientelet å statens sinnessjukhus. Även före tillkomsten av nämnda vårdhem torde nämligen de lättskötta sinnessjuka i betydande utsträckning hava beretts vård utan anlitande av de statliga sinnessjukhusen, t. ex. å ålderdomshem, ävensom i vissa län å landstingsanstalter. I enlighet med vad som vid genomförandet av 1937 års organisation förutsatts torde ock de statsunderstödda vårdhemmen hava övertagit en väsentlig del av ålderdomshemmens sinnessjukklientel. Då vidare utbyggnaden av sagda vårdhem under de senaste åren torde hava skett i relativt långsamt tempo och alltså icke kan

hava medfört någon större avlastning av patienter från de statliga anstalterna samt dessa senare även med sitt nuvarande personalbestånd tydligen kunnat på ett tillfredsställande sätt bereda de sinnessjuka nödig vård, anser statskontoret, att medel för ytterligare personalförstärkning i allt fall icke i nu rådande statsfinansiella läge böra anvisas för här ifrågavarande ändamål. Ämbetsverket avstyrker alltså bifall till framställningen i denna del.

I övrigt har medicinalstyrelsens framställning icke föranlett något uttalande från statskontorets sida.

Sedermera har *medicinalstyrelsen* i skrivelse den 19 mars 1943 gjort framställning om förstärkning av personalen vid vissa sjukhus i anledning av ökad tuberkulossjuklighet bland sinnessjukhusens patienter och personal. Styrelsen yttrar härutinnan följande.

I särskild promemoria den 27 augusti 1942 hade styrelsen meddelat, att det från ett par sjukhus rapporterats, att å vissa avdelningar en anhopning av nya tuberkulosfall inträffat och att ökad tuberkulossjuklighet bland personalen gjort sig märkbar. Sedan dess hade å Birgittas sjukhus i Vadstena och Salberga sjukhus i Sala särskilda tuberkulosavdelningar måst anordnas för att motverka risken för ytterligare spridning av smitta. Den sjukvårdspersonal, styrelsen hade till sitt förfogande för att tillgodose den statliga sinnessjukvårdens behov, hade varit otillräcklig för dessa avdelningars förseende med erforderlig personal, därest icke inskränkningar på annat håll genomförts, en anordning som i huvudsak drabbat tillsynen av patienternas utearbete. Detta förhållande kunde emellertid icke lämpligen tillåtas fortbestå.

Direktionen för Birgittas sjukhus hade för nu angivna ändamål anhållit, att en e. o. översköterska samt en manlig och en kvinnlig sjukvårdsfunktionär måtte ställas till sjukhusets förfogande. Direktionen för Salberga sjukhus hade hemställt, att personalen därstädes måtte utökas med tre manliga sjukvårdsfunktionärer. Styrelsen hade sig vidare bekant, att förhållandena vid Umedalens sjukhus jämväl krävde utökning av personalen för att effektivisera tuberkulosvården; och beräknade styrelsen detta personalbehov till en manlig och två kvinnliga befattningshavare. Lönekostnaderna för denna personal beräknades uppgå till sammanlagt i runt tal 17,000 kronor per år, fränsett rörligt tillägg och kristillägg.

I samma skrivelse har styrelsen jämväl hemställt, att vid Järvsö sjukhus måtte få anställas ytterligare en manlig sjukvårdsfunktionär. Styrelsen anför som motivering härför, att spetälskesjukhuset i Järvsö helt utrymts och komme att efter slutförandet av vissa smärre renoveringsarbeten i sin helhet tagas i anspråk för sinnessjukvårdens räkning, varvid patientantalet komme att öka med 12. En manlig elev borde därför anställas, vilket fränsett rörligt tillägg och kristillägg droge en kostnad av i runt tal 1,800 kronor per år.

Departements-
chefen.

Vid beräkningen av medelsbehovet för nästa budgetår torde man, i likhet med medicinalstyrelsen, böra utgå från att såväl psykiatriska sjukhuset i Stockholm som Gådeå sjukhus i Härnösand skola tills vidare bibehållas. Jag tillåter mig i detta avseende hänvisa till vad vid föregående års riksdag härutinnan anförts (proposition nr 314, riksdagens skrivelse nr 379). Samma skäl,

som då anfördes till stöd för en fortsatt drift av dessa sjukhus, föreligga alltså, i det att bristen på platser för beredande av kvalificerad vård, oaktat öppnandet av Sidsjöns sjukhus i Sundsvall, kan förväntas bli mycket besvärande även under nästa budgetår.

Sedan riksdagen numera bifallit Kungl. Maj:ts proposition den 5 februari 1943, nr 51, angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus, avseende bland annat förvärv av vissa fastigheter för inrättande av sekundäravdelningar för sinnessjuka, torde man jämväl böra räkna med behov av viss personal utöver den nu anställda. Enligt vad medicinalstyrelsen uppgivit torde nämligen Långasjö vårdhem i sin helhet och en avdelning av Grangårde ålderdomshem vara i det skick, att de kunna omedelbart tagas i bruk som sekundäravdelningar i anslutning till respektive S:t Sigfrids och Sätters sjukhus. Dessa avdelningars inrättande påverkar tills vidare allenast beräkningen av posten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal. Jag återkommer därtill under nämnda post.

Ytterligare vill jag erinra om att direktionen för karolinska sjukhuset, efter samråd med medicinalstyrelsen, i samband med sina petita för nästa budgetår gjort framställning om inordnande av den vid sjukhusets psykiatriska klinik anställda sjukvårdspersonalen i det befordringssystem, som tillämpas vid statens sinnessjukhus. Med bifall till denna framställning har Kungl. Maj:t i proposition den 5 mars 1943, nr 175, på hemställan av chefen för ecklesiastikdepartementet föreslagit, att i personalförteckningen för karolinska sjukhuset upptagna sex befattningar som sjukvårdare i lönegraden A 6 skola överföras till personalförteckningen för statens sinnessjukhus samt att medel för avlöande av de ordinarie och icke-ordinarie sjukvårdarna vid psykiatriska kliniken skola beräknas under anslaget till avlöningar vid statens sinnessjukhus.

Jag övergår här efter till de olika anslagsposterna.

Vad först angår anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän har jag intet att erinra mot medicinalstyrelsens förslag att utbyta en vakant överskötersketjänst vid Birgittas sjukhus mot en överskötersketjänst. Detta föranleder den ändringen i personalförteckningen för statens sinnessjukhus, att antalet överskötersketjänster minskas till 163 och antalet överskötersketjänster ökas till 368. Vidare medför det av chefen för ecklesiastikdepartementet förordade förslaget att inordna sjukvårdspersonalen vid karolinska sjukhusets psykiatriska klinik bland personalen vid statens sinnessjukhus, att antalet i personalförteckningen för statens sinnessjukhus upptagna skötarebefattningar ökas från 1,115 till 1,121. Medicinalstyrelsens hemställan att få återbesätta en ledig hantverksföreståndarebefattning med en elektriker, vilken synes mig böra bifallas, påkallar däremot ingen ändring i personalförteckningen.

Vid sin beräkning av medelsbehovet under förevarande anslagspost för nästa budgetår har medicinalstyrelsen förordat en nedsättning av posten i anslutning till den minskade belastning för sistförflutna budgetår, som blivit en följd av rådande militärinkallelser. För vinnande av enhetlighet i budgetberäkningen torde man emellertid böra i detta sammanhang bortse från dessa

inkallelser och utgå från det normalt förefintliga medelsbehovet. Detta har för innevarande budgetår uppskattats till 13,365,000 kronor, därvid dock endast räknats med avlöningar under ett halvt år för Sidsjöns sjukhus, som avsetts kunna tagas i bruk omkring den 1 januari 1943. För nästa budgetår böra här till läggas dels 225,000 kronor för Sidsjöns sjukhus dels 20,000 kronor för den ordinarie personalen vid karolinska sjukhusets psykiatriska klinik. Posten torde i enlighet härmed böra upptagas med (13,365,000 + 225,000 + 20,000) 13,610,000 kronor eller i runt tal 13,600,000 kronor.

Posten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, har styrelsen beräknat med hänsyn till att samtliga arvodesbefattningar vid Sidsjöns sjukhus komma att vara besatta under hela nästa budgetår. Styrelsen har vidare under denna post föreslagit, att arvodet till redogöraren vid Järvsö sjukhus höjes från 900 kronor till 1,200 kronor. I anledning av sistnämnda förslag vill jag erinra om att ifrågavarande arvode enligt beslut av 1939 års lagtima riksdag höjdes från 600 kronor till 900 kronor, av vilket belopp 300 kronor skulle betraktas som personligt lönetillägg till den nuvarande innehavaren av tjänsten. Arvoden för uppdrag av bisysslekaraktär — vartill berörda tjänst är att hänföra — ha därefter ej ansetts böra undergå förhöjning i anledning av den sedan år 1939 inträdda levnadskostnadsstegringen. På grund härav och då, enligt vad jag inhämtat, de med uppdraget förenade arbetsuppgifterna knappast kan sägas hava ökat, anser jag mig ej kunna tillstyrka medicinalstyrelsens ifrågavarande förslag.

Emot styrelsens beräkning av posten har jag i övrigt intet att erinra. Densamma torde med en mindre jämkning av styrelsens förslag kunna upptagas med 105,000 kronor.

I fråga om posten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal har medicinalstyrelsen framhållit, att behov föreläge av ytterligare omkring 100 extra ordinarie skötare och 80 extra ordinarie sköterskor. Motivet härför vore att statens sinnessjukhus i samband med tillkomsten av landstingens vårdhem för lättskötta sinnessjuka tillförts ett patientmaterial, som vore mera svårskött än det, som tidigare vårdats där, samt att i anledning därav erfordrades ett ökat antal övervakningsavdelningar, i synnerhet för oroliga och halv-oliga patienter. Av statsfinansiella hänsyn har styrelsen emellertid för nästa budgetår påkallat medel för en utökning av personalen, motsvarande endast hälften av sagda personalbehov. Av kostnaderna för denna personal skulle enligt styrelsens beräkningar omkring 220,000 kronor belöpa å förevarande anslagspost.

Ehuru jag i likhet med medicinalstyrelsen finner det vara angeläget, att vårdplatserna vid de statliga sinnessjukhusen i första hand utnyttjas för vård av patienter, som tarva mera noggrann övervakning, anser jag mig dock i nuvarande statsfinansiella läge ej kunna tillstyrka, att för tillgodoseende härav ytterligare personal anställles. Jag vill i detta sammanhang erinra om att en viss utökning av den lägre sjukvårdspersonalen av motsvarande skäl redan medgivits av 1939 års lagtima riksdag ävensom att innevarande års riksdag bifallit Kungl. Maj:ts i propositionen nr 51 framlagda förslag angående in-

rättande av sekundäravdelningar vid vissa sinnessjukhus, varigenom den statliga sinnessjukvårdens kapacitet i icke ringa mån kommer att ökas.

Ej heller kan jag förorda förslaget om inrättande av ytterligare en tjänst som kvinnlig ekonomist av 2:a klass vid S:ta Gertruds sjukhus. Den befattningshavare, för vilken sagda tjänst vore avsedd, torde alltså böra avlönas i samma ordning som hittills.

Under förevarande anslagspost bör emellertid beräknas medel för avlöande av — förutom nu anställd icke-ordinarie personal — de extra ordinarie sjukvårdarna vid karolinska sjukhuset, vilka enligt vad jag förut nämnt från och med nästa budgetår avses skola avlönas från ifrågavarande anslag. För sagda befattningshavare, för närvarande tre till antalet, torde posten komma att belastas med i runt tal 10,000 kronor. Vid beräkning av anslagsposten bör vidare hänsyn tagas till att av förenämnda till inrättande föreslagna sekundäravdelningar hemmet i Långasjö och, till viss del, hemmet i Grangärde beräknas kunna tagas i bruk i början av nästa budgetår. Enligt från medicinalstyrelsen inhämtad uppgift, som synes mig godtagbar, skulle personalbehovet vid det förra hemmet utgöras av 1 extra ordinarie översköterska, 4 extra ordinarie skötare eller manliga elever, 2 extra ordinarie sköterskor eller kvinnliga elever samt 1 kvinnlig ekonomist av 2:a och 1 av 4:e klass samt vid det senare hemmet 1 extra ordinarie översköterska, 4 extra ordinarie skötare eller manliga elever samt 1 extra ordinarie sköterska eller kvinnlig elev. För avlöande av sagda personal torde böra beräknas ett belopp av i runt tal 35,000 kronor.

Slutligen bör i detta sammanhang beaktas den av medicinalstyrelsen i skrivelse den 19 mars 1943 gjorda framställningen om förstärkning av personalen vid Birgittas, Salberga och Umedalens sjukhus på grund av den ökade tuberkulosfrekvensen vid dessa sjukhus. Medicinalstyrelsen har av denna anledning påkallat medel för anställande av 1 extra ordinarie översköterska, 3 andra kvinnliga samt 5 manliga sjukvårdsfunktionärer. I samma skrivelse har styrelsen vidare hemställt, att ytterligare en manlig elev måtte få anställas vid Järvsö sjukhus på grund av det ökade antal sinnessjuka, som kunde mottagas vid sjukhuset, sedan detta efter spetälskepatienternas avflyttning komme att i sin helhet tagas i anspråk för sinnessjukvårdens räkning. Sammanlagda kostnaderna — fränsett rörligt tillägg och kristillägg — för avlöande av nu nämnda befattningshavare har styrelsen beräknat till 18,800 kronor. I betraktande av de skäl, som anförts till stöd för en förstärkning av personalen vid nu nämnda sjukhus, anser jag mig icke kunna motsätta mig, att en dylik förstärkning vidtages. Den föreslagna personalförstärkningen torde emellertid kunna begränsas till sammanlagt 9 manliga och kvinnliga sjukvårdsfunktionärer. För ändamålet bör under förevarande anslagspost beräknas ett belopp av i runt tal 15,000 kronor.

Å andra sidan torde — såsom en konsekvens av vad jag under posten till avlöningar till ordinarie personal anført — vid beräkningen av förevarande anslagspost hänsyn icke böra tagas till den merutgift, som kan föranledas av rådande militärinkallelser.

Från nu angivna utgångspunkter torde anslagsposten för nästa budgetår kunna beräknas sålunda. Till det i gällande avlöningsstat upptagna beloppet 9,330,000 kronor böra läggas dels ett belopp av 325,000 kronor, motsvarande kostnaden för den icke-ordinarie personalen vid Sidsjöns sjukhus under ett halvt år, dels ock ett belopp av (10,000 + 35,000 + 15,000) 60,000 kronor, motsvarande kostnaden för den av mig förordade nytillkommande personalen. Härifrån bör dragas ett belopp av i runt tal 200,000 kronor, vartill kostnaderna för militärinkallelserna med ledning av föregående års kalkyler kan antagas hava uppgått. Anslagsposten torde i enlighet härmed böra upptagas till (9,330,000 + 325,000 + 60,000 — 200,000) 9,515,000 kronor.

Vad slutligen angår posten till rörligt tillägg torde densamma med hänsyn till vad jag i det föregående föreslagit kunna uppskattas till i runt tal 3,000,000 kronor.

Vid bifall till vad jag nu förordat skulle alltså till avlöningar vid statens sinnessjukhus för nästa budgetår erfordras (13,600,000 + 105,000 + 9,515,000 + 3,000,000) 26,220,000 kronor.

II. Statens anstalt för fallandesjuka: Avlöningar, förslagsanslag.

Budgetår	Anslag	Nettoutgifter
1941/42	370,000	360,725
1942/43	370,200	—
1943/44 (förslag)	364,000	—

Den 30 juni 1939 har Kungl. Maj:t fastställt av riksdagen godkänd personalförteckning för statens anstalt för fallandesjuka, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1939/40. Personalförteckningen finnes intagen i statsliggaren för löpande budgetår å sid. 263.

Vidare har Kungl. Maj:t den 30 juni 1942 fastställt följande av riksdagen godkända avlöningsstat för anstalten att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 160,600
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	» 2,400
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	» 158,400
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 48,800
<hr/> Summa förslagsanslag 370,200	

I skrivelse den 31 augusti 1942 har *medicinalstyrelsen* gjort framställning om anvisande av medel för hithörande ändamål under nästa budgetår.

Styrelsen framhåller inledningsvis, att styrelsen i avbidan på resultatet av förenämnda tjänsteförteckningsrevision ansett sig böra framlägga beräkningar rörande anslagsbehovet till avlöningar vid anstalten för nästa budgetår med utgångspunkt från rådande förhållanden.

I fråga om posten till avlöningar till ordinarie tjänstemän anför styrelsen, att den förhållandevis låga belastningen å anslagsposten under sistförflutet budgetår utgörande 139,800 kronor, till viss del vore beroende på den omständigheten, att ordinarie personal i stor utsträckning varit inkallad till militärtjänstgöring och tjänstledighetsavdragen fördenskull uppgått till avsevärt högre belopp än ursprungligen beräknats. Av de ordinarie befattningar, som stode till anstaltens förfogande, uppehöles dessutom för närvarande en stor del endast å förordnande på den grund, att den vid statens övertagande av anstalten där anställda sjukvårdspersonalen hittills endast i viss omfattning uppfyllt de vid anstalten tillämpade, för statens sinnessjukhus gällande behörighetsvillkoren för erhållande av ordinarie befattning. Då emellertid samtliga de ordinarie befattningar, som för närvarande stode till anstaltens förfogande, torde komma att bli tillsatta under loppet av innevarande budgetår, syntes medelsbehovet för budgetåret 1943/44 böra beräknas från denna utgångspunkt och i följd härav anslagsposten uppräknas till 179,000 kronor.

Posten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, har styrelsen föreslagit till oförändrat belopp eller 2,400 kronor.

Beträffande posten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal anför styrelsen, att antalet i sjukvården anställda befattningshavare sedan anstalten övertogs av staten varit synnerligen knäppt. Detta missförhållande hade varit särskilt framträdande å hemmet Sörgården med 34 vårdplatser för barn. Av den nuvarande beläggningen å detta hem vore tio barn i åldern fem till tolv år och krävde särskild tillsyn och hjälp. Personalen å hemmet, som vid statens övertagande av anstalten minskades med en befattningshavare, utgjordes för närvarande av en översköterska och sex sköterskor. Anstaltens direktion hade hos styrelsen hemställt, att åtgärder måtte vidtagas för att ytterligare en sköterska måtte få anställas vid hemmet. Då styrelsen funnit detta krav befogat, hade vid beräkning av anslagspostens storlek medicinalstyrelsen förutsatt, att ytterligare en kvinnlig sjukvårdselev må kunna anställas vid anstalten.

I fråga om beräkningen av medelsbehovet under förevarande anslagspost för nästa budgetår yttrar styrelsen:

Den jämförelsevis höga belastningen å anslagsposten under sistförflutet budgetår, utgörande 177,163 kronor, vore till stor del beroende därav, att befattningshavares inkallelser till militärtjänstgöring föranlett utgifter för vikariatskostnader till avsevärt högre belopp än ursprungligen beräknats. Dessutom hade, såsom tidigare nämnts, vissa ordinarie befattningar under budgetåret endast uppehållits å förordnande, vilket även medfört viss merbelastning å anslagsposten. Därest antalet befattningshavare, vilka avlönades från ifrågavarande anslagspost komme att bli oförändrat, hade anslagsposten bort uppföras med samma belopp som för innevarande budgetår, 158,400 kronor, med tillägg av de merkostnader, som kunde uppkomma därigenom att vissa tillfälliga befattningshavare erhöles förhöjda arvodestillägg i anslutning till kristilläggets stegring. Dessa merkostnader kunde uppskattas till lägst 1,000 kronor. Under förutsättning att medel beviljades för anställande av ytterligare en kvinnlig

sjukvårdselev vid anstalten, tillkomme dessutom i runt tal 2,300 kronor. Någon uppräknings med hänsyn till militärinkallelserna torde däremot icke böra äga rum, utan finge Kungl. Maj:t liksom hittills få förutsättas äga möjlighet att medgiva överskridande av posten, därest så av nu nämnd anledning erfordrades. Å andra sidan borde, enär viss vid sjukhuset nu anställd icke-ordinarie personal kunde förutsättas från och med nästkommande budgetår erhålla ordinarie anställning, en nedräkning av anslagsposten ske med ett belopp av cirka 18,000 kronor.

I enlighet härmed har styrelsen föreslagit, att posten upptages med $(158,400 + 1,000 + 2,300 - 18,000)$ 143,700 kronor eller avrundat 144,000 kronor.

Till rörligt tillägg slutligen har styrelsen ansett ett belopp av 40,600 kronor tillräckligt för nästa budgetår.

Vid bifall till vad styrelsen sålunda föreslagit skulle till avlöningar vid statens anstalt för fallandesjuka för nästa budgetår erfordras $(179,000 + 2,400 + 144,000 + 40,600)$ 366,000 kronor.

I anslutning härtill får jag anmäla, att *medicinalstyrelsen* i skrivelse den 23 mars 1943 gjort framställning om medgivande att överskrida den i gällande avlöningsstat för anstalten upptagna anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal med 12,000 kronor.

Styrelsen åberopar av anstalten överlämnad utredning i ärendet, varav framgår, att ett underskott av 12,000 kronor beräknas uppkomma å ifrågavarande anslagspost för innevarande budgetår. Styrelsen framhåller, att överskridandet i huvudsak vore föranlett av att vissa av de i anstaltens stat upptagna ordinarie befattningarna icke kunnat tillsättas, enär vederbörande icke-ordinarie befattningshavare ännu ej förvärvat behörighet för befordran till ordinarie tjänst. Vidare hade till följd av militärinkallelser och andra omständigheter vissa ordinarie tjänster uppehållits av icke-ordinarie befattningshavare, och slutligen hade i samband med en difteriepidemi vid anstalten måst anställas viss tillfällig arbetskraft utöver för budgetåret beräknat antal befattningshavare. I den mån ifrågavarande överskridande hänförde sig till att ordinarie befattningar uppehållits av icke-ordinarie personal, komme givetvis belastningen å avlöningsstatens anslagspost till ordinarie befattningshavare att minskas i visst förhållande till merutgiften å anslagsposten till övrig icke-ordinarie personal. Antalet av de icke-ordinarie befattningshavare, som finge anställas vid anstalten under budgetåret och som icke vore att hänföra till vikarier å ordinarie befattningar, hade bestämts av medicinalstyrelsen i samband med fastställande av utgiftsstat för anstalten. Någon möjlighet att entlediga någon del av denna personal föreläge icke.

Rörande detaljberäkningen av underskottet torde jag få hänvisa till handlingarna.

Departements-
chefen.

Vad först angår frågan om överskridande av anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal för innevarande budgetår, finner jag de anförda skälen motivera, att en förstärkning av posten vidtages. De till grund

för framställningen liggande beräkningarna synas mig godtagbara. Jag förordar alltså, att posten förstärkes med det begärda beloppet eller 12,000 kronor. Frågan torde böra underställas riksdagens prövning, även i den del ett överskridande må hava av Kungl. Maj:t kunnat medgivas med stöd av riksdagens tidigare meddelade bemyndigande.

Vad härefter angår medelsbehovet för nästa budgetår, har jag i och för sig intet att erinra mot styrelsens beräkning av anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän. Då man emellertid torde få räkna med att vissa ordinarie befattningar normalt komma att uppehållas på förordnande, synes posten böra avrundas nedåt till 170,000 kronor.

Posten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, torde få upptagas med oförändrat belopp eller 2,400 kronor.

Medicinalstyrelsens under anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal gjorda framställning om beräkning av medel för ytterligare en kvinnlig elev anser jag mig i nuvarande läge icke kunna tillstyrka. Styrelsens beräkning av anslagsposten i övrigt föranleder icke någon annan erinran från min sida än att posten med hänsyn till det medelsbehov, som — fränsett militärinkallelser och andra speciella omständigheter — beräknats bliva erforderligt för innevarande budgetår torde böra upptagas med i runt tal 150,000 kronor.

Posten till rörligt tillägg torde i anslutning till belastningen för sistförflutna budgetår böra uppföras med 41,600 kronor.

I enlighet härmed torde alltså till avlöningar vid statens anstalt för fallandesjuka för nästa budgetår böra äskas (170,000 + 2,400 + 150,000 + 41,600) 364,000 kronor.

III. Hemställan.

Under åberopande av vad sålunda i skilda sammanhang anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

I:o) beträffande statens sinnessjukhus:

dels medgiva, att i gällande personalförteckning för statens sinnessjukhus antalet överskötartjänster minskas med en, antalet överskötersketjänster ökas med en samt antalet skötar-tjänster ökas med sex;

dels godkänna följande avlöningsstat för statens sinnessjukhus, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1943/44:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	kronor 13,600,000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, be- stämda av Kungl. Maj:t	» 105,000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie perso- nal, <i>förslagsvis</i>	» 9,515,000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 3,000,000

Summa förslagsanslag kronor 26,220,000;

dels ock till *Statens sinnessjukhus: Avlöningar* för budgetåret 1943/44 anvisa ett *förslagsanslag* av ..... kronor 26,220,000;

II:o) beträffande statens anstalt för fallandesjuka: *dels* medgiva, att den i gällande avlöningsstat för anstalten upptagna anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal må för budgetåret 1942/43 överskridas med högst 12,000 kronor;

dels godkänna följande avlöningsstat för statens anstalt för fallandesjuka, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1943/44:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän förslagsvis	kronor 170,000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	» 2,400
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	» 150,000
4. Rörligt tillägg, förslagsvis	» 41,600
<hr/>	
Summa förslagsanslag kronor 364,000;	

dels ock till *Statens anstalt för fallandesjuka: Avlöningar* för budgetåret 1943/44 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 364,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Sten-Eric Heinrici.